

LLWYDDO'N
LLEOL 2050

YMGARTREFU YN ARFOR

ARFOR
CREU GWAITH - CEFNOGI'R IAITH

Ariennir gan
Lywodraeth Cymru
Funded by
Welsh Government

BETH YW ARFOR?

Sefydlwyd ARFOR yn wreiddiol yn 2019 fel prosiect i weithio o blaid y Gymraeg yng nghadarnleoedd yr iaith yng ngogledd a gorllewin Cymru. Nod y cynllun yw sicrhau bod ffyniant a buddsoddiad economaidd yn helpu i rymuso cymunedau lle mae canrannau uchel o siaradwyr Cymraeg.

Dechreuwyd ARFOR 1 yn 2019 yn dilyn y cytundeb cyllideb rhwng Llywodraeth Cymru a Phlaid Cymru. Gwelodd cam cyntaf y prosiect fuddsoddiad o £2 filiwn yn cael ei ddarparu i Gynghorau Sir Gâr, Ceredigion, Gwynedd ac Ynys Môn.

Nod y rhaglen oedd dechrau edrych ar ymyraethau economaidd yng nghadarnleoedd y Gymraeg drwy ariannu prosiectau arloesol oedd yn hybu ffyniant yn yr ardaloedd hyn. Darparwyd cymorth ariannol i gefnogi busnesau a sefydliadau, rhoddwyd cefnogaeth mentora i bobl ifanc drwy Llwyddo'n Lleol 2050, rhoddwyd cymorth ariannol i fusnesau allu prynu offer newydd a chefnogwyd grwpiau i sefydlu mentrau cymdeithasol gyda'r nod o warchod eu hadnoddau lleol allweddol.

Derbyniodd 154 o fusnesau gymorth drwy'r rhaglen, crëwyd 238 o swyddi llawn amser ac 89 o swyddi rhan amser gyda 226 o swyddi pellach yn cael eu gwarchod o fewn y rhanbarth o ganlyniad i'r rhaglen yn y cyfnod hyd at fis Mawrth 2021.

Yn dilyn llwyddiant rhan gyntaf y prosiect, ac fel rhan o'r Cytundeb Cydweithio rhwng Llywodraeth Cymru a Phlaid Cymru, cyhoeddwyd ym mis Hydref 2022 y byddai rhaglen ARFOR yn derbyn buddsoddiad pellach o £11 miliwn tan ddiwedd mis Mawrth 2025. Roedd sefydlu ARFOR 2 yn cynrychioli ehangu sylweddol ar y prosiect gwreiddiol, gyda'r nod o barhau â'r gwaith dysgu ac arloesi oedd wrth wraidd y cymal cyntaf.

Yn greiddiol i'r gwaith mae 4 amcan strategol:

- 1. Creu cyfleoedd** i bobl a theuluoedd ifanc o dan 35 mlwydd oed i aros neu ddychwelyd i'w cymunedau cynhenid, gan eu cefnogi i lwyddo yn eu hardaloedd lleol drwy ddilyn mentrau newydd a datblygu gyrfaoedd iddynt gael sicrhau bywoliaeth sy'n cyd-fynd â'u huchelgeisiau.
- 2. Creu cymunedau mentrus** o fewn rhanbarth ARFOR drwy gefnogi mentrau busnes a chymunedol sy'n ceisio cadw a chynyddu cyfoeth lleol gan eu hysgogi i fanteisio ar adnoddau, hunaniaeth a nodweddion unigryw eu hardaloedd lleol er mwyn gwneud hyn.
- 3. Cynyddu'r budd a geir o weithgarwch** y prosiect drwy sicrhau cydweithio cyson a pharhaus. Yn greiddiol i hyn mae'r egwyddorion o ddysgu drwy wneud ac o rannu arferion da o fewn cymunedau gan ehangu ac ymledu'r arferion hyn i ardaloedd eraill tra hefyd yn sicrhau bod unrhyw ymyraethau'n cael eu teilwra ar gyfer amgylchiadau lleol.
- 4. Cryfhau hunaniaeth cymunedau** sydd â dwysedd uchel o siaradwyr Cymraeg o ran canran drwy gefnogi, hybu a hyrwyddo defnydd a gwelededd y Gymraeg yn yr ardaloedd hyn. Elfen hanfodol o hyn yw pwysleisio balchder bro, naws am le a theyrngarwch lleol mewn cymunedau unigol tra hefyd yn helpu i ddangos y nodweddion, yr amodau a'r ffactorau sy'n gyffredin i'r rhanbarth cyfan.

Mae rhaglen ARFOR wedi ei rhannu'n 5 ffrwd gwaith sy'n cael eu cyflenwi gan ddarparwyr unigol drwy gytundeb.

Mae pob ffrwd yn canolbwyntio ar elfen wahanol o wireddu amcanion strategol ARFOR ac yn cynrychioli rhaglenni gwaith ag iddynt ffocws unigol ar ymyraethau penodol i gyflawni hyn:

- 1 LLWYDDO'N LLEOL:** Gweithio i godi ymwybyddiaeth o'r cyfleoedd sy'n bodoli yn ardal ARFOR a helpu i ddatblygu sgiliau pobl ifanc yno.
- 2 CYMUNEDAU MENTRUS:** Cronfa i'r Cynghorau Sir allu buddsoddi'n uniongyrchol i sicrhau twf economaidd a bod cyfalaf yn aros a chylchredeg o fewn yr ardal leol.
- 3 CRONFA HER:** Rhaglen grantiau sy'n caniatáu i sefydliadau, busnesau a grwpiau o unigolion ddod ynghyd i ddatrys rhai o'r heriau maen nhw'n eu hwynebu'n lleol.
- 4 BWRLWM:** Ffrwd hyrwyddo gweithgarwch ARFOR. Gweithio i hysbysu'r cyhoedd am yr hyn sy'n cael ei gyflawni fel rhan o'r rhaglen ac archwilio rhai o'i syniadau craidd.
- 5 MONITRO, GWERTHUSO A DYSGU:** Darparu adolygiadau o'r rhaglen yn ei chyfanrwydd ar ffurf adroddiadau, gweithio i ddatblygu seiliau academaidd a pholisi cyhoeddus y cynllun.

Paratowyd y ddogfen hon fel rhan o waith Llwyddo'n Lleol. Am fwy o wybodaeth ynghylch rhaglen ARFOR a'r gwaith sydd wedi ei gyflawni hyd yma yn rhan o'r prosiect, gallwch ddysgu mwy drwy ddilyn y dolenni isod:

GWYBODAETH GYFFREDINOL

TAI

Yr ystyriaeth bennaf wrth feddwl am symud i rywle newydd yw dod o hyd i rywle i fyw. Yma cewch wybodaeth am y cymorth sy'n berthnasol ar draws Cymru gyfan i'ch helpu chi gael tŷ.

Cymorth i brynu tŷ

Mae'r **dudalen tai ar wefan Llywodraeth Cymru** yn ffynhonnell ddefnyddiol iawn ar gyfer gwybodaeth am dai a chartrefi yng Nghymru. Yno gallwch ganfod y cymorth sydd ar gael i brynu a rhentu tai, a gwirio os ydych yn bodloni'r meini prawf ar gyfer y rhaglenni hyn. Wrth i chi ystyried eich cynlluniau i symud i ARFOR, mae'n werth edrych ar y gwahanol gyfleoedd sydd ar gael a'r cymorth yr ydych yn gymwys i'w dderbyn i chi gael deall pa opsiynau sydd ar gael i chi.

Mae rhaglenni **Cymorth i brynu cartref** Llywodraeth Cymru yn cynnig sawl rhaglen er mwyn cynorthwyo unigolion a theuluoedd i brynu cartref. Drwy'r rhaglenni hyn mae'r llywodraeth yn darparu cymorth ariannol i helpu pobl yng Nghymru i berchnogi eu cartref eu hunan, gyda'r cynlluniau wedi'u teilwra'n benodol i ddarparu cymorth i bobl mewn gwahanol amgylchiadau. Mae'r rhaglenni hyn yn cynnwys:

- Cynllun sy'n rhoi'r cyfle i brynu cyfran o gartref a thalu rhent ar y gyfran sy'n weddill.
- Cynllun sy'n darparu benthyciadau ecwiti a rennir ar gyfer cartrefi hyd at £300,000. Mae'r cynllun hwn ar gyfer pobl sy'n prynu cartref am y tro cyntaf ac yn symud tŷ ond mae rhaid iddynt gael blaendal sy'n 5% o werth yr eiddo.
- Cynllun sy'n darparu benthyciadau ecwiti o rhwng 30% a 50% ar gyfer y rheiny sy'n bodloni meini prawf penodol i brynu eiddo.

Mae modd ateb holiadur i weld pa un o'r cynlluniau perchnogi cartref uchod sy'n addas i chi **drwy ddilyn y ddolen hon**.

Ceir mwy o fanylion am sut mae'r rhain yn gweithredu mewn siroedd gwahanol ynghyd a chynlluniau sydd yn bodoli mewn gwahanol siroedd ynghyd â chynlluniau sy'n bodoli mewn siroedd penodol yn yr adrannau unigol.

Rhentu a thai cymdeithasol

I wneud cais am fathau eraill o lety, gan gynnwys cartrefi a ddarperi gan asiantaethau tai cymdeithasol a thai cyngor, **dilynwch y ddolen hon i wefan Llywodraeth Cymru**.

Gwnewch eich ymchwil!

Mae dod o hyd i dŷ i'w brynu neu rentu yn gallu bod yn broses heriol, yn enwedig os ydych yn byw ymhell i ffwrdd. Gwnewch yn siŵr eich bod yn gwneud eich ymchwil wrth i chi chwilota, gan ddefnyddio'r cyngor sydd ar gael ar y we o ffynonellau dibynadwy. Mae gwefannau fel Money Saving Expert yn gallu bod yn adnodd gwerthfawr iawn – **fel y canllaw hwn am y 50 peth i edrych allan amdano wrth brynu tŷ**.

SWYDDI A CHYFLEOEDD GWAITH

Rhan hanfodol o symud yw dod o hyd i waith, mae'r rhan hon yn edrych ar y gwasanaethau sydd ar gael i chi i'ch helpu chi ffeindio'r swydd iawn.

Mae amrywiaeth o wefannau swyddi sy'n darparu gwybodaeth ynghylch swyddi gwag yng Nghymru. Ynghyd a'r gwefannau sy'n hysbysebu swyddi ledled y DU, mae safleoedd sy'n arbenigo wrth hysbysebu swyddi sydd wedi eu lleoli yng Nghymru ac sy'n aml â'r Gymraeg yn rhan hanfodol neu ddymunol ohonynt. Ymhlith y gwefannau hyn mae:

Mae'r gwefannau hyn yn ddefnyddiol iawn os ydych yn awyddus i weithio drwy gyfrwng y Gymraeg yn y sector cyhoeddus neu'r trydydd sector, ond mae cyfleoedd yn y sector preifat yn cael eu rhestru'n aml hefyd. Cofiwch fod nifer o swyddi bellach yn caniatáu gweithio o bell, neu swyddi hybrid sy'n rhannu amser

rhwng y swyddfa a'r cartref, ac felly nid oes o reidrwydd angen i chi gyfyngu eich chwilota i swyddi wedi'u lleoli yn ardaloedd ARFOR yn unig. Mae'r gwefannau hyn yn cael eu diweddarau'n aml, ac mae'n werth cadw golwg cyson arnynt i weld os oes yna swydd sy'n apelio ac yn cyd-fynd â'ch cryfderau yno. Mae nifer o'r gwefannau hyn yn cylchredeg cylchlythyr sydd â gwybodaeth am y swyddi diweddaraf sydd wedi eu rhestru – gall hyn fod yn ffordd dda o gadw golwg ar unrhyw swyddi sydd ar gael.

Am restr ehangach o wefannau swyddi, **dilynwch y ddolen hon i wefan Gyrfu Cymru.**

Prentisiaethau

Gallwch ganfod trosolwg manwl o faes prentisiaethau **drwy ddilyn y ddolen hon i wefan Llywodraeth Cymru**. I ddysgu mwy am brentisiaethau, y gwahanol fathau sydd ar gael ac ym mhle, **dilynwch y ddolen hon i wefan Gyrfu Cymru**.

Gallwch hefyd ganfod prentisiaeth wag yn eich ardal **drwy ddefnyddio teclyn chwilio Llywodraeth Cymru**.

Ar wefan Gyrfu Cymru, sy'n cael ei rhedeg gan Lywodraeth Cymru, mae canllawiau ar sut i greu CV ac ysgrifennu ceisiadau swydd. Mae adran ar gyfer swyddi i raddedigion a chynghor ar sut i ganfod swyddi sydd heb eu hysbysebu. Mae'r rhain yn adnoddau hynod o ddefnyddiol, felly peidiwch â bod ofn pori drwyddynt!

Os oes gennych ymholiad penodol ynghylch eich gyrfu neu brentisiaeth, gallwch gysylltu â Gyrfu Cymru yn uniongyrchol drwy ffonio 0800 0284844 neu drwy e-bostio post@gyrfucymru.llyw.cymru.

Mae Cynllun Profi, sy'n cael ei redeg gan Llwyddo'n Lleol, yn helpu i ddatblygu a gwella sgiliau byd gwaith a chyflogadwyedd pobl ifanc yn ardaloedd ARFOR. Unwaith i chi gofrestru fel defnyddiwr ar y wefan, mae modd derbyn:

- **Cyngor ar gyfweiliadau**
- **Help i adnabod sgiliau byd gwaith**
- **Cyfarwyddyd wrth ddarganfod cyfleoedd byd gwaith**
- **Cymorth wrth greu CV a cheisio am swyddi**

Cymorth Busnes

Mae sawl corff sy'n gallu darparu cymorth wrth ddatblygu, sefydlu a thyfu eich busnes yng Nghymru. Os ydych yn rhedeg eich busnes eich hun neu'n ystyried gwneud, gall y dolenni isod fod o gymorth:

ADDYSG A GOFAL PLANT

Ysgolion

Mae modd canfod ysgolion lleol i'r ardal yr ydych yn bwriadu symud iddi drwy ddilyn **y ddolen hon i wefan 'Fy Ysgol Leol' Llywodraeth Cymru**. Gallwch hefyd ddefnyddio'r wefan i ganfod manylion cyswllt ysgolion unigol ynghyd ag adroddiadau Estyn.

Colegau a Phrifysgolion yn ARFOR

Am restr o golegau yng Nghymru dilynwch y ddolen hon **i wefan Gyrfa Cymru**.

I ganfod gwybodaeth am brifysgolion yn rhanbarth ARFOR a'r cyrsiau maent yn eu cynnig dilynwch y dolenni isod:

-
-
-

Gofal plant

Mae nifer o raglenni ar gael i deuluoedd sydd â phlant ifanc yng Nghymru sy'n rhoi cymorth gyda chostau byw a chostau gofal plant. Gall y ddarpariaeth hon amrywio o ardal i ardal ac mae modd defnyddio'r **Gwasanaeth Gwybodaeth i Deuluoedd Lleol** i ganfod gwybodaeth am ofal plant yn eich ardal chi. Ceir mwy o wybodaeth am y sefyllfa ym mhob cyngor sir yn yr adrannau unigol. Dyma drosolwg o'r hyn sydd ar gael ar draws Cymru:

- **Cynnig Gofal Plant Cymru**: Mae Cynnig Gofal Plant Cymru yn darparu hyd at 30 awr o ofal plant am ddim yr wythnos i blant 3 a 4 mlwydd oed yng Nghymru. I ddysgu mwy ac i weld os ydych yn gymwys i wneud cais, **dilynwch y ddolen hon i wefan Llywodraeth Cymru**.

- **Credyd Cynhwysol**: Os ydych yn derbyn Credyd Cynhwysol gallwch hawlio hyd at 85% o gostau gofal plant yn ôl. Gall rhieni sy'n gweithio hefyd dderbyn cymorth tuag at gostau byw. I ddysgu mwy **dilynwch y ddolen hon**.
- **Gofal plant di-dreth**: Gall hyn helpu gyda chostau gofal plant. Darganfyddwch a ydych yn **gymwys i dderbyn cymorth yma**.
- **Cefnogaeth i fyfyrwyr**: Mae modd i fyfyrwyr israddedig dderbyn grant gofal plant. Gallwch fynd i wefan Cyllid Myfyrwyr Cymru i ddysgu mwy **ac i wirio os ydych chi'n gymwys**.
- **Credydau Gofal Plant ar gyfer Oedolion Penodedig**: Gall pobl sydd dros 16 hyd at oedran pensiwn y wladwriaeth wneud cais am Gredydau Yswiriant Gwladol os ydynt yn gofalu am blentyn o dan 12 oed. Gallwch ddysgu mwy **drwy ddilyn y ddolen hon**.
- **Rhaglen Dechrau'n Deg**: Mae rhaglen Dechrau'n Deg yn rhaglen sy'n helpu teuluoedd sydd â phlant o dan 4 mlwydd oed mewn ardaloedd difreintiedig yng Nghymru drwy ddarparu amryw o wasanaethau gofal ac iechyd. Mae eich cymhwysedd yn ddibynnol ar eich cod post. I ddysgu mwy am y rhaglen **dilynwch y ddolen hon**. Gallwch ddysgu mwy am sut mae rhaglen Dechrau'n Deg yn cael ei gweithredu ym mhob un o gynghorau sir ARFOR yn yr adrannau isod.

IECHYD A GOFAL

Mae modd cael trosolwg o'r gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol sydd ar gael yng Nghymru drwy **ymweld â gwefan Llywodraeth Cymru**. Mae tudalen '**Gwasanaethau yn agos atoch chi**' GIG Cymru yn adnodd hynod ddefnyddiol er mwyn canfod y gwasanaethau sydd ar gael yn eich ardal. Gallwch ei defnyddio i ganfod gwybodaeth am:

-
-
-
-

Ynghyd â'r ystod eang o wasanaethau eraill y mae'r GIG yn ei gynnig yng Nghymru.

Cofrestru gyda meddyg teulu

I gofrestru gyda meddyg teulu yng Nghymru mae angen llenwi a dychwelyd ffurflen GMS 1. Mae'r rhain ar gael yn uniongyrchol ar bapur o'r feddygfa yr ydych yn bwriadu ymuno â hi neu drwy ei gwefan. Gallwch ganfod mwy o wybodaeth am y broses **drwy ddilyn y ddolen hon i wefan GIG Cymru**.

Cofrestru gyda deintydd y GIG

Mae modd cofrestru gyda deintydd y GIG yng Nghymru drwy'r Porth Mynediad Deintyddol. Gallwch ddysgu mwy am hyn **drwy ddilyn y ddolen hon i wefan GIG Cymru**.

Anabledd Cymru

Anabledd Cymru yw cymdeithas genedlaethol Sefydliadau Pobl Anabl yng Nghymru, sy'n ymdrechu i sicrhau hawliau, cydraddoldeb ac annibyniaeth pobl anabl. Gallwch ddysgu mwy am y **cymorth sydd ar gael i bobl anabl drwy ddilyn y ddolen hon i'r wefan**.

Dewis Cymru

Mae Dewis Cymru yn gofrestr o'r gwasanaethau lleol a chenedlaethol sydd ar gael yng Nghymru. Os ydych yn chwilio am unrhyw wasanaeth penodol, mae hwn yn lle gwych i ddechrau ac yn adnodd pwerus iawn. Gallwch ddysgu mwy a dechrau edrych am yr hyn sydd ei angen arnoch **drwy ddilyn y ddolen hon**.

Cyngor ar Bopeth

Drwy **ddilyn y ddolen hon i wefan Cyngor ar Bopeth** (*Citizen's Advice*) gallwch ganfod gwybodaeth a chyngor ynghylch iechyd, budd-daliadau, gwaith, dyled ac arian a nifer o feysydd eraill hefyd.

Mwy nag iechyd a gofal

Mae'r gwefannau isod yn darparu gwybodaeth, cyngor a chymorth am iechyd a gofal ac ynghylch ystod o bynciau eraill.

DIGWYDDIADAU CYMDEITHASOL A'R IAITH GYMRAEG

Dysgu Cymraeg

Os ydych chi neu rywun ar eich aelwyd eisiau dysgu neu wella eich sgiliau Cymraeg, mae nifer o wasanaethau a chyrsgau ar gael i helpu.

Cyrsgau **Dysgu Cymraeg** yw'r cyrsiau safonol cenedlaethol ar gyfer dysgu'r iaith. Mae cyrsiau ar gael i bob gallu, ac fe allwch ganfod cyrsiau lleol **drwy ddilyn y ddolen hon**. Gallwch ganfod **adnoddau am ddim ar gyfer holl cyrsiau Dysgu Cymraeg yma**.

Ynghyd â chyrsgau ffurfiol sy'n darparu cymwysterau fel rhai Dysgu Cymraeg mae apiau a chyrsgau gan ddarparwyr eraill fel **Say Something in Welsh** neu **Gwrs Cymraeg Duolingo**.

Mae gwefan Lingo 360, sy'n cael ei rhedeg gan Golwg yn darparu erthyglau addas i ddysgwyr **er mwyn eich helpu gyda'ch darllen**.

Diwylliant a digwyddiadau

Mae cyfoeth o ddigwyddiadau, gwyliau, gigiau, cyngherddau, perfformiadau, sioeau wedi eu rhestru yma, er ceir mwy o wybodaeth am ganolfannau diwylliannol lleol yn yr adrannau unigol. Yr hyn sy'n bwysig yw chwilio a chadw golwg ar yr hyn sy'n digwydd yn lleol i'ch ardal chi – gan ganolbwyntio ar eich diddordebau. Mae papurau bro, grwpiau Facebook a chadw golwg ar y cyfryngau cymdeithasol yn ffyrdd gwych o ddeall yr hyn sy'n digwydd yn eich milltir sgwâr.

Sut i wybod beth sy'n digwydd? Ambell wefan i helpu:

Mentrau Iaith

Mae'r **Mentrau Iaith** ledled Cymru yn hynod weithgar wrth drefnu digwyddiadau a gweithgareddau Cymraeg eu hiaith o bob math i bob oedran. O gyrsiau nos i gigiau, mae'n debygol y bydd rhywbeth at ddant pawb. Os ydych chi eisiau cwrdd â phobl a chael hwyl, mae hwn yn lle da i ddechrau. Mae modd canfod calendr o holl ddiwyddiadau'r Mentrau Iaith ar hyd a lled Cymru **drwy ddilyn y ddolen hon**.

Awni?

Lansiwyd Awni yn Ionawr 2025 fel plattform er mwyn arddangos yr holl gigiau Cymraeg sy'n cael eu cynnal ar hyd a lled Cymru. Gallwch ddefnyddio'r map i bori a darganfod beth sy'n digwydd yn eich ardal chi mewn modd hwylus a hygyrch. Canfyddwch y map a dysgwch fwy ar **wefan Awni** neu dilynwch eu **cyfrif Instagram** am y newyddion diweddaraf.

Bro360

Mae **gwefan Bro360** yn rhwydwaith o wefannau bro sy'n cael ei rhedeg gan gwmni Golwg. Gan ganolbwyntio ar y gogledd a'r gorllewin, hwn yw'r lle delfrydol i ddysgu mwy am eich ardal os ydych yn symud yn ôl i ARFOR.

AM

Lansiwyd AM yn 2020 gan gwmni Pyst yn dilyn nawdd gan Lywodraeth Cymru. Mae AM yn blatfform aml gyfrwng sy'n arddangos cynnwys Cymraeg o bob math. Mae'n agored hefyd, sy'n golygu bod modd i unrhyw un sy'n creu'n ddiwylliannol neu'n greadigol i gael sianel. Dysgwch fwy **drwy ymweld â'r wefan**.

GWYNEDD

Os ydych yn dychwelyd i Wynedd neu'n symud yno am y tro cyntaf, mae'n werth edrych ar yr adran '[Symud i Wynedd](#)' ar wefan Cyngor Gwynedd. Yno gallwch ganfod [e-lyfr sy'n eich cyflwyno i hanes, iaith a diwylliant yr ardal.](#)

CANFOD GWASANAETHAU

Os ydych yn gwybod eich cyfeiriad yn barod, mae modd defnyddio gwasanaeth **'Lle dwi'n byw'** Cyngor Gwynedd i ganfod gwybodaeth am wasanaethau Cyngor Gwynedd yn yr ardal. Mae hyn yn cynnwys gwybodaeth ar:

- Ganolfannau ailgylchu
- Dalgylch ysgolion
- Canolfannau hamdden
- Llyfrgelloedd
- Gorsafoedd pleidleisio

Hyd yn oed os nad ydych yn gwybod eich cyfeiriad, mae modd mewnbynnu cod post o wahanol ardaloedd i weld pa wasanaethau sydd ar gael.

TAI

Dros y degawdau diwethaf mae rhai ardaloedd o Wynedd wedi gweld cynnydd yn y niferoedd o ail gartrefi a chynnydd sylweddol mewn prisiau tai mewn rhai manau. Mae hyn wedi arwain at brinder tai mewn rhai ardaloedd a chymunedau ble mae pobl leol yn ei chael hi'n anodd canfod cartref sy'n ateb eu gofynion.

Eto, yn ddiweddar dangosodd adroddiad gan Principality fod prisiau tai yng Ngwynedd wedi gostwng 12% dros y flwyddyn diwethaf, y **cwmp mwyaf o unrhyw sir yng Nghymru**. Mae rhai sylwebwyr wedi dadlau fod y cwmp hwn wedi dod yn sgil y Premiwm Treth Cyngor ar ail gartrefi sydd yng Ngwynedd ynghyd â pholisi o'r enw Cyfarwyddyd Erthygl Pedwar.

Premiwm Treth Cyngor ar ail gartrefi

Ym mis Ebrill 2023, **cynyddodd Llywodraeth Cymru'r premiwm uchaf posib** y gall awdurdodau lleol godi ar ail gartrefi i 300%. Mae hyn yn golygu fod gan gynghorau sir y grym i godi tair gwaith yr hyn y mae perchnogion ail gartrefi yn ei dalu mewn treth cyngor na phe baent yn byw yno'n barhaol. Cyn y cam hwn yr uchafswm posib roedd awdurdodau lleol yn gallu ei godi oedd premiwm o 100%.

Ers Ebrill 2023, mae Cyngor Gwynedd wedi bod yn codi premiwm o 150% ar ail gartrefi yn y sir. Gwynedd oedd y cyntaf o awdurdodau lleol Cymru i gynyddu cyfradd y premiwm oddi fewn i ffiniau'r trothwy newydd. Mae'r Cyngor yn gobeithio y bydd yn cael effaith ar y nifer o dai gwag yn yr ardal ac yn lleihau'r niferoedd o ail gartrefi a llety gwyliau. Mae peth tystiolaeth fod y polisi'n cael effaith, gydag **adroddiad diweddar** yn dangos fod 232 yn llai o ail gartrefi wedi'u cofrestru yng Ngwynedd yn Ebrill 2024 o gymharu â 2023, i lawr o 4,605 i 4,373, gostyngiad o 5%.

Am fwy o wybodaeth ynghylch y premiwm treth cyngor ar gyfer ail gartrefi yng Ngwynedd a sut mae'n gweithredu, **dilynwch y ddolen hon i wefan Cyngor Gwynedd**.

Cyfarwyddyd Erthygl Pedwar

Ym mis Gorffennaf 2024 fe wnaeth Cabinet Cyngor Gwynedd gefnogi cynllun i reoli'r defnydd o dai fel ail gartrefi yn y sir drwy ei gwneud yn orfodol i berchnogion tai dderbyn caniatâd cynllunio cyn newid defnydd prif gartref yn ail gartref neu'n llety gwyliau tymor byr. Y gobaith yw y bydd hyn yn golygu y bydd llai o'r stoc dai yn cael eu trosi'n dai haf neu'n llety gwyliau.

Adnabyddir y Cynllun fel Cyfarwyddyd Erthygl 4, a daw'r newid yn dilyn penderfyniad Llywodraeth Cymru i ddiwygio'r fframwaith cynllunio cenedlaethol gan gyflwyno tri dosbarth defnydd newydd ar gyfer cartrefi, sef prif gartref, cartref eilaidd a llety tymor byr yn 2022. Mae'n rhoi'r gallu i gynghorau sir fel yr awdurdod cynllunio lleol i newid polisiau cynllunio lleol er mwyn sicrhau bod angen caniatâd cynllunio arbennig i newid o un dosbarth defnydd i'r llall.

Ym mis Ionawr 2025 fe wnaeth Awdurdod Cynllunio Parc Cenedlaethol Eryri, sy'n awdurdod cynllunio ar wahân i un Gwynedd, er bod mwyafrif y parc yng Ngwynedd, ddilyn Cyngor Gwynedd drwy gyflwyno Cyfarwyddyd Erthygl 4 yno hefyd. Dyma'r ddwy ardal gynllunio gyntaf yng Nghymru i ddefnyddio'r grymoedd newydd hyn i geisio rheoli'r niferoedd o dai haf a llety gwyliau.

Gallwch ddysgu mwy am Gyfarwyddyd Erthygl Pedwar [drwy ddilyn y ddolen hon](#).

Prisiau tai

Yn ôl [Mynegai Prisiau Tai Principality](#), y prisiau tai cyfartalog yn ôl mathau o eiddo yng Ngwynedd yw:

Mae amrywiaeth o fentrau a chynlluniau ar y gweill yng Ngwynedd i ehangu'r ddarpariaeth tai yno. Mae'r rhain yn cael eu harwain yn bennaf gan Gyngor Gwynedd ar y cyd ag asiantaethau tai o'r ardal. Mae nifer o'r cynlluniau hyn wedi eu targedu yn benodol at sicrhau tai fforddiadwy digonol i bobl leol. Os ydych yn symud yn ôl i'r ardal neu'n symud yno am y tro cyntaf, gall eich cymhwysedd ar gyfer y cynlluniau hyn amrywio a bod yn ddibynnol ar eich cysylltiadau blaenorol â'r ardal. Mae'n werth astudio'r cynigion sydd ar gael er mwyn gweld os ydych yn cymhwyso ar gyfer y gwahanol gynlluniau a pha un sy'n gweithio orau i chi.

CYMORTH

Cynllun Cartrefi Gwag

Mae Cynllun Cartrefi Gwag Cyngor Gwynedd wedi bod yn weithredol ers 2021. Nod y cynllun yw cynorthwyo unigolion a theuluoedd i droi eiddo gwag yn dai o safon iddynt gael byw ynddynt drwy ddarparu grantiau adnewyddu.

Dim ond i brynwyr tro cyntaf roedd y grantiau hyn ar gael i ddechrau, ond ers Hydref 2024 mae'r cynllun yn agored i bob prynwr sy'n cyrraedd y meini prawf. Cynyddwyd uchafswm y grant oedd ar gael i adnewyddu tai o £15,000 i £20,000 ar yr un pryd. Mae'r cynllun gwerth £4 miliwn ac yn cael ei ariannu gan gyllid a ddaw yn sgil y Premiwm Treth Cyngor ar ail gartrefi (uchod).

Hyd yma mae o leiaf 170 o drigolion drwy Wynedd wedi elwa o'r cynllun yn ôl datganiad diweddar gan y Cyngor. Mae modd canfod mwy o wybodaeth ynghylch Cynllun Grant Cartrefi Gwag Gwynedd **drwy ymweld â gwefan Cyngor Gwynedd**.

Tŷ Gwynedd

Mae Tŷ Gwynedd yn gynllun sy'n cael ei redeg gan Gyngor Gwynedd wedi'i dargedu at bobl sy'n cael anhawster wrth brynu neu rentu tŷ ar y farchnad agored, ond nad ydynt yn cyrraedd y meini prawf ar gyfer cael tŷ cymdeithasol. Mae'r cynllun yn cael ei weinyddu gan Tai Teg, y corff sy'n gweinyddu cynlluniau tai fforddiadwy ar gyfer y Cyngor mewn partneriaeth ag asiantaethau tai. Ym mis Ionawr 2025 fe roddodd Pwyllgor Cynllunio Gwynedd ganiatâd i Gyngor Gwynedd adeiladu **naw tŷ newydd ym Morfa Nefyn** fel rhan o'r cynllun, ac mae'r gwaith paratoi ar gyfer yr adeiladu wedi dechrau. Nod y Cyngor yw adeiladu 100 o gartrefi newydd dros y blynyddoedd nesaf gyda chynlluniau ar y gweill ar draws tri safle yn Llanberis, Bangor a Morfa Nefyn. I ddysgu mwy am y prosiect, **dilynwch y ddolen hon i wefan Cyngor Gwynedd**.

Tai Teg

Tai Teg yw'r corff sy'n gweinyddu darpariaeth tai cymdeithasol Cyngor Gwynedd mewn partneriaeth ag ystod eang o gyrff ac asiantaethau tai. Maent yn darparu cymorth gyda rhentu a phrynu tai fforddiadwy i unigolion sydd â chysylltiadau lleol â gogledd Cymru. Mae modd i unigolion lleol gofrestru gyda Tai Teg er mwyn gweld os ydynt yn cyrraedd y meini prawf ar gyfer cymorth. Mae Tai Teg yn rhedeg nifer o raglenni, gan gynnwys:

- **Y Cynllun Prynu i Osod:** Trwy'r cynllun Prynu i Osod, mae Cyngor Gwynedd yn prynu tai i'w gosod i drigolion y sir ar bris sy'n fforddiadwy iddynt. Amcan y cynllun yw cynyddu'r stoc dai fforddiadwy safonol sydd yng Ngwynedd. Mae'r cynllun yn bartneriaeth rhwng Cyngor Gwynedd ac Adra sy'n rheoli'r eiddo ar ran y Cyngor. Rhaid i'r rheiny sydd eisiau rhentu'r tai hyn fodloni meini prawf Tai Teg. Am ragor o wybodaeth ynghylch y cynllun, **dilynwch y ddolen hon i wefan Cyngor Gwynedd**.
- **Cynllun Prynu Cartref Gwynedd:** Mae Cymorth i Brynu yn bolisi cenedlaethol yng Nghymru wedi'i ariannu ar y cyd gan Lywodraeth Cymru a chynghorau sir. Yng Ngwynedd fe adnabyddir y cynllun fel 'Prynu Cartref Gwynedd' ac fe'i gweinyddir gan Tai Teg. Amcan Prynu Cartref Gwynedd yw cefnogi unigolion a theuluoedd i berchnogi eu tai eu hunain drwy gynllun rhannu ecwiti gyda'r Cyngor. Mae'r Cyngor yn darparu amrywiaeth o fenthyciadau a rhaglenni rhannu ecwiti i bobl, sy'n amrywio yn ôl anghenion a chyllid gwahanol unigolion. Nod y cynllun yw cynorthwyo pobl sydd â chynlon cyfyngedig i brynu tŷ y bydd y Cyngor yn eiddo ar gyfran ohono hyd nes bod y ddyled i'r Cyngor yn cael ei had-dalu. Nid yw'r cynllun hwn ar gyfer pobl sydd â'r gallu i brynu cartref addas ar gyfer eu hanghenion, na'r rheiny sy'n byw mewn cartrefi digonol ond yn dymuno symud i gartref drytach. I ddysgu mwy am y cynllun **dilynwch y ddolen hon**.

Gwybodaeth Bellach

I ddysgu mwy am gynlluniau tai Cyngor Gwynedd a pa fath o gymorth sydd ar gael i chi ewch i [dudalen gwe adran tai y Cyngor](#).

Dolenni Cyflym

Dyma restr o ddolenni defnyddiol wrth i chi ddechrau chwilio am dŷ yng Ngwynedd.

Asiantaethau Tai

Gwerthwyr tai lleol

SWYDDI A CHYFLEOEDD GWAITH

Mae amrywiaeth helaeth o swyddi mewn nifer fawr o sectorau yng Ngwynedd ac mae'n lle gwych i ddechrau a datblygu gyrfa neu sefydlu a thyfu busnes. Yn yr adran hon ceir gwybodaeth am swyddi yn yr ardal a dolenni defnyddiol i chi ddechrau edrych am swydd.

Gwaith Gwynedd

Gwaith Gwynedd yw'r enw a roddir i gynllun Cyngor Gwynedd i helpu trigolion i wireddu eu llawn botensial. Mae'r rhaglen yn cynnwys **help i sicrhau swydd neu ddychwelyd i'r gweithle** a **chefnogaeth i ddod yn ôl i Wynedd** sy'n cynnwys nifer o ddolenni defnyddiol i helpu unigolion i ganfod swydd. Mae hwn yn fan gwych i ddechrau chwilio am swydd yn yr ardal.

Am wybodaeth ar gyfer busnesau gan gynnwys cyfraddau busnes a'r cymorth sydd ar gael i fusnesau, **dilynwch y ddolen hon**. Am wybodaeth ynghylch arian, cyllid a grantiau busnes, **dilynwch y ddolen hon**.

Uchelgais Gogledd Cymru

Uchelgais Gogledd Cymru yw'r enw ar y fargen dwf ar gyfer gogledd Cymru sy'n ceisio annog twf economaidd yn yr ardal drwy annog cydweithio rhwng gwahanol gwmnïau a sefydliadau ar draws amryw o sectorau. Mae Porth Sgiliau Gogledd Cymru, sy'n cael ei redeg gan Uchelgais Gogledd Cymru, yn darparu

llwyth o wybodaeth i unigolion a chwmnïau sy'n chwilio am gyfleoedd gwaith, hyfforddiant a busnes ar draws y gogledd. Ewch i'r porth **drwy ddilyn y ddolen hon**.

Swyddi Cyngor Gwynedd

Y cyflogwr mwyaf yng Ngwynedd yw'r Cyngor Sir. Mae gan y Cyngor ystod eang o swyddi ar gael i weddu pob mathau o unigolion a lefelau gwahanol o brofiad. Mae modd canfod gwybodaeth am ba swyddi sydd ar gael **drwy ddilyn y ddolen hon**.

Hwb Menter

Mae'r Hwb Menter yn brosiect sy'n cael ei redeg gan Menter Môn er mwyn helpu unigolion ddechrau busnes yn ardaloedd Gwynedd ac Ynys Môn. Cartref y prosiect yw M-Sparc yng Ngaerwen a Hwb Arloesi Porthmadog. Maent yn gallu darparu gofodau gweithio a chefnogaeth i unrhyw fusnes mewn unrhyw sector. I ddysgu mwy **ewch i wefan Hwb Menter**.

Rhai cyflogwyr lleol

ADDYSG A GOFAL PLANT

Addysg

Fel y nodwyd yn **Adran 2** mae modd canfod ysgolion lleol i'r ardal yr ydych yn bwriadu symud iddi drwy ddilyn **y ddolen hon i wefan 'Fy Ysgol Leol' Llywodraeth Cymru**. Gallwch hefyd ddefnyddio'r wefan i ganfod manylion cyswllt ysgolion unigol ynghyd ag adroddiadau Estyn.

Mae modd canfod gwybodaeth ynghylch ysgolion a dysgu yng Ngwynedd drwy **ymweld â gwefan Cyngor Gwynedd**. Yno gallwch ganfod manylion ynghylch:

- **Sut i wneud cais ar gyfer ysgol benodol neu wneud cais i symud ysgol**
- **Addysg Gymraeg**
- **Teithio i'r ysgol**
- **Dyddiadau tymor a gwyliau**
- **Cymorth a chefnogaeth ariannol i blant** gan gynnwys gwybodaeth am brydau ysgol am ddim i blant ysgol uwchradd, cludiant am ddim a help gyda chostau ysgol.
- **Teulu Gwynedd** sy'n darparu cymorth a chefnogaeth ar faterion yn ymwneud â phlant a theuluoedd.
- **Gwasanaethau anghenion dysgu ychwanegol**
- **Gwasanaeth Cwnsela Ysgolion Uwchradd Gwynedd ac Ynys Môn**

Prentisiaethau

I gael gwybodaeth am brentisiaethau a chynlluniau graddedigion yng Ngwynedd **dilynwch y ddolen hon**.

Gofal plant

Mae'r ddarpariaeth gofal plant sydd ar gael i chi'n amrywio o ardal i ardal. Ffordd dda o ddarganfod pa wasanaethau sydd ar gael i chi yw defnyddio'r **Gwasanaeth Gwybodaeth i Deuluoedd Lleol** gan Lywodraeth Cymru i ganfod gwybodaeth am ofal plant yn eich ardal chi.

I ganfod gwybodaeth gyffredinol am ofal plant yng Ngwynedd **dilynwch y ddolen hon i wefan Cyngor Gwynedd**. Yno gallwch ganfod manylion ynghylch:

- **Canllaw Dewis Gofal Plant** er mwyn eich helpu i benderfynu pa fath o ofal sydd orau i'ch plentyn chi
- **Clybiau Brecwast** a Chlybiau ar ôl Ysgol

Gwasanaeth Gwybodaeth i Deuluoedd Gwynedd

Mae gwefan **Gwasanaeth Gwybodaeth i Deuluoedd Gwynedd** yn adnodd hynod ddefnyddiol i ganfod pob math o wybodaeth ynghylch gwasanaethau a'r hyn sydd ar gael yn yr ardal gan gynnwys manylion:

- Gwarchodwyr plant
- Meithrinfeydd
- Clybiau ar ôl ysgol
- Clybiau Gwyliau
- Clybiau Brecwast
- Grwpiau chwarae
- Gweithgareddau i blant a phobl ifanc
- Gweithgareddau sy'n cefnogi plant gydag anabledau

Mae modd gweld a thanysgrifio i newyddlen Gwybodaeth i Deuluoedd Gwynedd **drwy ddilyn y ddolen hon**.

Canolfannau Iaith

Mae gan Wynedd ganolfannau trochi iaith ar gyfer plant sy'n symud i'r ardal sydd eisiau derbyn addysg Gymraeg ond nad ydynt yn rhugl yn yr iaith. Mae pum canolfan iaith o'r math hwn yng Ngwynedd. Mae pedair canolfan ar gyfer plant oedran cynradd yng Nghaernarfon, Penrhyndeudraeth, Llangybi a Dolgellau ac un ar gyfer oedran uwchradd ym Mhorthmadog. Gallwch ddysgu mwy drwy ymweld â gwefan **Canolfannau Iaith Gwynedd**.

Tu allan i'r ysgol

Mae lluo o weithgareddau a digwyddiadau yn cael eu trefnu i blant a phobl ifanc yng Ngwynedd. Mae'r **Mentrau Iaith, yr Urdd** a'r **Clybiau Ffermwyr Ifanc** yn cynnig ystod eang o brofiadau i blant gael cymdeithasu a chwrdd â ffrindiau newydd drwy gyfrwng y Gymraeg.

- **Menter Iaith Gwynedd:** Mae Menter Iaith Gwynedd wedi ei rhannu'n dri dalgylch sef Pen Llŷn, Bangor, a'r Bala a Phenllyn. Dysgwch fwy **drwy ymweld â'r wefan**.
- **Yr Urdd:** Mae Gwynedd yn cynnwys dau ranbarth yr Urdd, sef **Eryri** a **Meirionydd**. I ganfod pa weithgareddau sydd ar y gweill yn eich ardal chi, **dilynwch y ddolen hon**.
- **Clybiau Ffermwyr Ifanc:** Fel yr Urdd, mae'r Clybiau Ffermwyr Ifanc Gwynedd wedi eu rhannu mewn i ddau ranbarth sef **Eryri** a **Meirionydd**.
- **Clybiau drama a cherdd:** Mae amrywiaeth o glybiau drama a cherdd i bobl ifanc eu mwynhau yng Ngwynedd gan gynnwys **Theatr Frân Wen, Theatr Torch Galeri, Blas Pontio** ac Ysgol Glanaethwy.

Clybiau rhiant a babi

IECHYD A GOFAL

Fel y nodwyd yn **Adran 2**, y ffordd orau o ddod o hyd i wybodaeth am y ddarpariaeth iechyd yn eich ardal yw drwy dudalen '**Gwasanaethau yn agos atoch chi**' GIG Cymru. Mae hwn yn fan cychwyn gwyh wrth fynd ati i asesu'r gwasanaethau sydd ar gael yng Ngwynedd a thu hwnt.

Mae **adran Iechyd a gofal cymdeithasol** gwefan Cyngor Gwynedd hefyd yn adnodd da iawn ar gyfer gwybodaeth. Yno gallwch ganfod gwybodaeth ynghylch:

-
-
-
-

-
-
-
-
-
-
-
-
-
-

Ynghyd â nifer o bynciau eraill.

Byw'n Iach

Byw'n Iach yw'r darparwyr cyfleusterau ffitrwydd, chwaraeon a nofio ar draws Gwynedd. Maent yn rhedeg nifer o ganolfannau hamdden a phyllau nofio, ac yn trefnu dosbarthiadau a gweithgareddau ffitrwydd a chadw'n iach wedi'u teilwra i bob oedran drwy gydol y flwyddyn. Am fwy o wybodaeth am y canolfannau unigol, dilynwch y dolenni isod:

Clybiau chwaraeon

DIGWYDDIADAU CYMDEITHASOL A'R IAITH GYMRAEG

Mae Gwynedd yn ardal ag iddi fywyd cymdeithasol bywiog, diwylliant ffyniannus gyda'r Gymraeg yn rhan bwysig ohoni a digon o weithgareddau o bob math i ddiddanu pobl o bob oedran.

Mae **adran hamdden Cyngor Gwynedd** yn lle da i ddechrau edrych am bethau i wneud a gweld, gyda gwybodaeth am barciau, llwybrau, digwyddiadau, sinemâu a theatrau, amgueddfeydd a chanolfannau celfyddydol a rhandiroedd.

Cyffredinol

-
-

Celfyddydau

-
-
-
-
-

Clybiau Chwaraeon

I ganfod pa glybiau ac adnoddau chwaraeon sydd ar gael yn yr ardal, dilynwch y dolenni isod i ffeindio rhestr gyflawn:

-

-
-
-
-

Atyniadau a Gweithgareddau

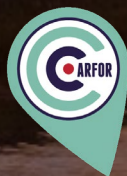
-
-
-
-
-

Mentrau Cymunedol

-
-
-
-
-

Am restr llawn o'r holl fentrau cymunedol sy'n rhan o rwydwaith Cymunedoli, **dilynwch y ddolen hon.**

llwyddonlleol2050.cymru

**LLWYDDO'N
LLEOL 2050**

ARFOR
CREU GWAITH - CEFNOGI'R IAITH

Ariennir gan
Lywodraeth Cymru
Funded by
Welsh Government